

Sprawozdanie merytoryczne
z realizacji zadania pt. „Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu
Parków Krajobrazowych w zakresie ochrony przyrody
i edukacji ekologicznej” wg harmonogramu rzeczowo – finansowego
do umowy nr WFOŚ/D/723/34/2015

*Uczestnicy wszystkich zadań edukacyjnych Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych
zostali poinformowani o dofinansowaniu zadań ze środków Wojewódzkiego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.*

**Dofinansowanie działalności Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych – Park
Krajobrazowy „Dolina Słupi” w zakresie ochrony przyrody i edukacji ekologicznej.**

W roku 2015, w ramach zadania „**Ochrona najcenniejszych walorów przyrodniczych dorzecza Słupi**” podjęto działania, które miały na celu nie tylko otrzymanie informacji na temat kondycji jej elementów, ale także przywrócenie, bądź zachowanie właściwego ich stanu. Nieodzownym aspektem całości była identyfikacja istniejących, bądź potencjalnych zagrożeń pozwalająca na planowanie działań w kolejnych latach. Zadanie realizowano na obszarze PK „Dolina Słupi” i jego otuliny, a także w rejonach które mają znaczenie dla utrzymania bioróżnorodności doliny rzecznej.

Z zaplanowanych działań dotyczących **monitoringu i czynnej ochrony rzek włosienicznikowych** w pierwszym półroczu 2015 roku dokonano obserwacji kondycji chronionego siedliska rzeki włosienicznikowej w miejscach zeszłorocznych wsiedleń. Większość posadzonych roślin przyjęła się na nowych stanowiskach. Natomiast w drugim półroczu 2015 r. (lipiec-sierpień), w dorzeczu Słupi, kontynuowano reintrodukcję włosieniczników oraz przeprowadzono szczegółowy monitoring wsiedleń dokonanych w 2014 r. Materiał nasadzeniowy, w formie różnej wielkości płątów (zgrupowanie pędów), pobierano z miejsc obfitego występowania włosieniczników, tj. z odcinków rzek Głaźnej i Skotawy, w których w ubiegłych latach przeprowadzono skuteczną reintrodukcję tych roślin. Fragmenty włosieniczników były odrywane ręcznie, głównie z rozrośniętych płątów, a następnie, po zabezpieczeniu przed wyschnięciem, przetransportowywane na docelowe stanowiska. Te ostatnie, różniące się długością, wytypowano na podstawie panujących warunków siedliskowych. W terenie opisywano warunki siedliskowe poszczególnych stanowisk oraz ustalano lokalizację przy użyciu odbiornika GPS. Łącznie posadzono 65 płątów włosienicznika wodnego i 75 płątów włosienicznika rzecznego, z tego:

– 49 płątów włosienicznika rzecznego na 24 stanowiskach i 41 płątów włosienicznika wodnego na 13 stanowiskach w obrębie Kamienicy i starego koryta Słupi zasilanego wodami Kamienicy

(w granicach Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”). Łączna liczba stanowisk reintrodukcji wynosi 25, a powierzchnia siedliska poddanego reintrodukcji to 9,2 ha;

- 26 płatów włosienicznika rzeczno-jeziernego na 7 stanowiskach i 24 płaty włosienicznika wodnego na 9 stanowiskach w obrębie rzeki Jutrzenki. Łączna liczba stanowisk reintrodukcji wynosi 9. Łącznie reintrodukcją objęto 2,5 ha koryta rzeki Jutrzenka.

Przeprowadzono szczegółowy monitoring reintrodukcji z 2014 r., tj. odcinka Słupi od Soszycy do Jeziora Głębokiego i odcinka Kamienicy i starego koryta Słupi z wodami Kamienicy od jazu w Kamieńcu do okolic śródleśnego mostu. Ogólny efekt dla wyżej charakteryzowanych odcinków rzek można uznać za dobry. Włosieniczniki przyjmowały się w miejscach o dogodnych warunkach siedliskowych. W niektórych miejscach wytworzyły okazałych rozmiarów płaty oraz dały początek nowym. W miejscach odznaczających się znacznym stopniem zacienienia i brakiem makrofitów – w przewadze ustąpiły. Podobnie przedstawia się sytuacja w przypadku reintrodukcji w Słupi. Lokalizację monitoringowych płatów ustalano przy pomocy odbiornika GPS.

PK „Dolina Słupi” od kilku lat współpracuje ściśle z Katedrą Ekologii Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. W ramach współpracy zostały przebadane genetycznie gatunki włosieniczników występujące w dorzeczu Słupi. Do badań pobrano próbki z ujścia rzeki Kamiennej, ujścia Żelkowej Wody, z rzeki Skotawy (przy garbarni w Dębnicy Kaszubskiej oraz w Jamrzymie), ze strumienia spod Ryczewa koło słupskiej oczyszczalni ścieków. W ramach zaplanowanych działań informacyjno-edukacyjnych związanych z rzekami włosienicznikowymi przygotowano merytorycznie i ustawiono w terenie tablice informujące o chronionym siedlisku 3260. Tablice ustawiono przy sztucznym tarlisku na Kanale Młyńskim w Słupsku, przy rzece Kwaczej oraz przy sztucznych tarliskach w rzece Głaźnej w Krępie i Kusowie.

W minionym roku podjęto także działania służące **ochronie cennych gatunków ryb**. Pracownicy Parku poprzez stały nadzór nad skanerami do monitoringu wędrówek ichtiofauny i ich prawidłowym funkcjonowaniem śledzili migrację ryb przez słupskie przepławki, pozyskali dane na temat składu gatunkowego i liczebności. Dane te przekazano do dalszej analizy IRŚ w Gdańsku. Wykonano też czyszczenie przepławek na węźle wodnym w Słupsku, wybierając z ich komór dziesiątki butelek i innych śmieci. Ze środków WFOŚ zakupiono paliwo i materiały do konserwacji i utrzymania skanerów.

W miesiącu tym przeprowadzono również odłowy narybku troci i łososi na tarliskach, obławiano tarliska na rzekach: Bagienica, Głaźna, Kamieniec, Kwacza, Żelkowa Woda, Kamienna i Skotawa. Dane o odłowach przekazano do IRŚ Zakładu Ryb Wędrownych w Gdańsku.

We współpracy z IRŚ Gdańsk - Zakładem Ryb Wędrownych prowadzono monitoring migracji węgorzy. W tym celu dokonywano codziennych kontroli pułapek przy rynnach węgorzowych ustawionych przy barierach hydrotechnicznych na węźle wodnym w Słupsku – odłowione węgorze zliczano, mierzono i ważono, większość z nich wypuszczano powyżej barier albo wpuszczano do wód na terenie Parku. Część węgorzy zamrażano i oddawano do badań mających na celu ustalenie ich pochodzenia (zarybienie vs naturalny ciąg z Morza

Sargassowego).

Dla mieszkańców Słupska i okolic zainteresowanych ochroną ryb i rzek włosienicznikowych zorganizowaliśmy we współpracy z Zarządem Okręgu Polskiego Związku Wędkarskiego oraz Komendą Miejską Policji w Słupsku dni otwarte „Park, tarlisko, przepławka...”. Podczas tej imprezy można było zobaczyć sztuczne tarlisko w Kanale Młyńskim przy Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku oraz przekonać się jak działa przepławka. W miejscach tych dyżurowali pracownicy Parku, członkowie PZW oraz wolontariusze, którzy opowiadali o naszej działalności i odpowiadali na pytania. Zorganizowano także wystawę sprzętu antyklusowniczego, prezentowanego przez policjantów z Ustki. Wśród uczestników Dni Otwartych rozlosowano wydawnictwa przyrodnicze.

W 2015 roku zorganizowano także warsztaty tarliskowe, poświęcone badaniu naturalnego tarła troci w dorzeczu Słupi. W warsztatach uczestniczyli studenci kierunków rybackich z: UWM w Olsztynie, ZUT w Szczecinie oraz UR w Krakowie. Dodatkowo gościliśmy pracowników z NPK oraz osoby związane z tematem z UZ w Zielonej Górze oraz nasi stażyści. Zajęcia teoretyczne obejmowały m.in. kwestie dotyczące: dorzecza Słupi, ichtiofauny ze szczególnym uwzględnieniem salmonidów, zabudowy hydrotechnicznej, korytarzy ekologicznych, projektowania przepławek, zrealizowanych przez Park projektów, mikrosiedlisk rzecznych i chronionych siedlisk przyrodniczych. Mateusz Ciepłiński, doktorant Uniwersytetu Zielonogórskiego, zaprezentował wykład odnośnie domniemanych czynników wywołujących UDN i scharakteryzował przebieg tej choroby. Przekazano także podstawowe instrukcje obsługi sprzętu do niwelacji terenu. Pierwszego dnia uczestnicy warsztatów zapoznali się z funkcjonowaniem przepławek na węźle wodnym w Słupsku, obejrzelikanery i dzięki uprzejmości ZO PZW w Słupsku mieli okazję przyjrzeć się sztuczemu tarłu troci wędrownej. Następnego dnia wzięto udział w odłowach tarlaków troci wędrownej w Skarszewie Dolnym, które zostały zorganizowane przez pracownika IRŚ Zakładu Ryb Wędrownych w Rutkach - Jacka Morzucha. Odłowione ryby znakowano przy użyciu znaczków typu PIT, a następnie wypuszczano powyżej bariery hydrotechnicznej w górę rzeki. Kolejny dzień upłynął pod znakiem inwentaryzacji gniazd tarłowych troci wędrownej. Wtedy to dało się odczuć ogromną skalę kłusownictwa, objawiającego się w szczególności nie do końca zbudowanymi gniazdami, wydeptanymi brzegami i porozsypywaną nad nimi ikrą. Pod koniec warsztatów wzięto udział w zaraczaniu parkowego jeziora młodymi rączkami szlachetnymi przeprowadzonym przez dr inż. hab. Przemysława Śmietanę. Działanie to stanowiło element projektu pn.: „Czynna ochrona raka szlachetnego w jeziorach Pomorskiego Zespołu Parków Krajobrazowych” realizowanego we współpracy z Uniwersytetem Szczecińskim.

Zadania z zakresu **czynnej ochrony mokradel** obejmowały 2 etapy. Jako pierwsze, w marcu, zostały wykonane odkrzaczanie i usunięcie drzew z torfowiska „Gogolewko” w następującej ilości biomasy: brzoza brodawkowata – 20 sztuk (o obwodach mierzonych na wysokości 130 cm od 35 do 50 cm) i ok. 5000 m² krzewów wierzby. Prace te wykonano na powierzchni niespełna 2 ha. Drugi etap obejmował wrześnie koszenie mechowisk, półnaturalnych łąk i turzycowisk na powierzchni ok. 10 ha. Pokos wywieziono.

W ramach zadania dokonano także rozpoznania przyrodniczego wybranych obiektów

mokradłowych w obrębie Leśny Dwór, w oddziałach: 305j – torfowisko wysokie; 304 m – torfowisko wysokie; 304 p – torfowisko o charakterze przejściowym, od pn.-zach. strony sąsiadujące z borem bagiennym, odznaczającym się występowaniem licznych torfianek; 303 i – torfowisko wysokie. Obserwacji dokonano także w kontekście istnienia ewentualnych zagrożeń, których, poza jednym przypadkiem, nie zarejestrowano. Na każdym z obiektów dokonywano ogólnej charakterystyki walorów przyrodniczych, wykonywano zdjęcie fitosocjologiczne lub spis florystyczny, ustalano lokalizację przy pomocy urządzenia z odbiornikiem GPS oraz sporządzano dokumentację fotograficzną.

Pod koniec lipca i w pierwszej połowie sierpnia prowadzono **inwentaryzację inwazyjnych gatunków roślin**. Zgodnie z planami zawartymi we wniosku do WFOŚiGW w Gdańsku inwentaryzacja miała obejmować odcinek Słupi od Jeziora Żukowskiego do Jeziora Głębokiego. Z uwagi na potrzeby złożenia wniosku na usuwanie gatunków inwazyjnych do RPO wcześniejsze założenia zmodyfikowano. Zaplanowaną inwentaryzację przeprowadzono z kajaka na odcinku od Soszycy do Jeziora Głębokiego przy okazji monitoringu wsiedlonych w 2014 r. włosieniczników. W wyniku przedmiotowej inwentaryzacji nie odnotowano gatunków inwazyjnych. Dalszą inwentaryzację przeprowadzono pod kątem występowania nawłoci *Solidago* sp. w obrębie okolic miejscowości Krosnowo oraz czeremchy amerykańskiej *Padus serotina* na terenach leśnych. Dla wszystkich stanowisk ustalano współrzędne GPS, strukturę własności, zajmowaną powierzchnię, pokrycie oraz strukturę występowania. Nawłoc pojawia się z różnym pokryciem na powierzchni ok. 34 ha. Jej występowanie wiąże się z otoczeniem terenu zabudowanego należącego do miejscowości Krosnowo. Gatunek stwierdzono na gruntach prywatnych (tereny ugorowane, powierzchnie zalesione) jak również przylegających powierzchniach leśnych (w tym młodniki). Dodatkowo rozproszone płaty nawłoci obserwuje się w okolicy boiska w miejscowości Krosnowo. W przypadku czeremchy amerykańskiej, pod kątem jej eliminacji, rozpatrywano 6 „ognisk” występowania gatunku na terenie 4 gmin i 6 obrębów ewidencyjnych o łącznej powierzchni ok 160 ha. Zdecydowaną większość stanowią grunty leśne. Gatunek na poszczególnych powierzchniach charakteryzuje się różnym stopniem pokrycia. Dodatkowo zlokalizowano 2 powierzchnie bez głębszego rozpoznania co do zasięgu rozprzestrzenienia gatunku.

W ramach **ochrony nietoperzy** zrealizowano dwa działania: kontrolę zimowisk oraz letni monitoring skrzynek rozrodczych. Kontrola zimowisk nietoperzy przeprowadzona była jak co roku w pierwszej dekadzie lutego łącznie sprawdzono ponad 40 obiektów w większości były to piwnice pod budynkami i piwnice wolnostojące oraz stare studnie. Inwentaryzacja prowadzona wspólnie z członkami koła chiropterologicznego PTOPI „Salamandra” działającego przy Uniwersytecie Gdańskim pozwoliła stwierdzić jaki był skład gatunkowy ale również jaki był stan techniczny samych obiektów. Jak zwykle najliczniejszym zimowiskiem okazała się „studnia nietoperzy” gdzie zimowało 25 osobników (najwięcej nocków Natterera), następnie hydrofornia w Budowie 14 nietoperzy ale najcenniejszym zimowiskiem stała się piwnica pod budynkiem gospodarczym w Mielnie gdzie stwierdziliśmy 7 zimujących mopków (gatunek z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej) na 17 stwierdzonych w całym Parku. O skuteczności podejmowanych działań ochronnych świadczy fakt stabilnej liczebności nietoperzy w kontrolowanych i remontowanych obiektach oraz odkrywanie nowych obiektów zajmowanych przez te cenne ssaki. Łącznie naliczono 126 nietoperzy, reprezentowanych

głównie przez gacki brunatne, nocki Natterera i mopki.

Skrzynki rozrodcze dla nietoperzy rozmieszczone są na terenie trzech nadleśnictw: Leśny Dwór, Bytów oraz Łupawa, zamontowane są głównie w jednowiekowej monokulturze sosnowej w pobliżu zbiorników wody - mają one zastąpić naturalne ukrycia (dziuple). Rozwieszane skrzynki są tylko uzupełnieniem naturalnych ukryć dlatego też występują w różnych kształtach i wykonane są z różnych materiałów, łącznie rozwieszonych jest ponad 330 sztucznych ukryć w 4 typach: stratmann, issel, angielski oraz styrobetony. Tegoroczna kontrola trwająca od 17 do 28 lipca potwierdziła dominację karlika malutkiego i karlika większego jako mieszkańców rozwieszonych "sztucznych domków", pozwoliła też określić ilość ukryć przeznaczonych do remontu lub wymiany, aby mogły posłużyć na kolejny sezon. Łącznie stwierdziliśmy ponad 360 nietoperzy jest to bardzo duża liczba porównując do lat ubiegłych a na uwagę zasługuje bardzo wysokie zasiedlenie ukryć styrobetonowych oraz duża liczba nietoperzy w Leśnictwie Mielno.

Monitoring sukcesów lęgowych bociana białego gniazd położonych na terenie Parku w 2015 roku. Tegoroczna inwentaryzacja gniazd bociana białego była nietypowa, ponieważ 10 lipca kiedy przypadało liczenie, młode bociany były za małe. W związku z tym monitoring przesunięto o dwa tygodnie. Łącznie skontrolowano 40 gniazd na terenie parku i w pobliżu jego granic. Miejsca lokalizacji gniazd to słupy energetyczne, dachy budynków, pojedyncze drzewa kominy przemysłowe oraz sztuczne platformy. W czasie kontroli stwierdzono, że zasiedlonych zostało 18 gniazd, natomiast z sukcesem lęgowym było ich tylko 10. Zajęcie gniazd wygląda podobnie jak w latach ubiegłych natomiast sukcesy lęgowe wyglądają bardzo słabo, stwierdziliśmy tylko 20 młodych bocianów.

W 2015 prowadzono **monitoring noclegowisk żurawia** na terenie parku oraz w pobliżu jego granic. W połowie sierpnia i na początku września skontrolowano cztery noclegowiska: w dolinie rzeki Słupi pod Zajączkowem, na Zalewach Słupi pod Gałąźnią Małą, na torfowisku w okolicach Unichowa i na rozlewisku śródpolnym pod Brzezinką, a także zlokalizowane blisko granicy Parku: na torfowisku śródleśnym pod Jerzkowicami oraz na rozlewisku pod Darskowem. Najcenniejsze jest zlotowisko pod Gałąźnią Małą gdzie stwierdzono ponad 1400 nocujących żurawi, co stawia to miejsce wśród najważniejszych noclegowisk w skali Pomorza. W trakcie wędrówek żurawie zatrzymują się na zlotowiskach, tworząc skupiska liczące od kilkuset do kilkunastu tysięcy ptaków. Korzystają wówczas z noclegowisk, z których rano rozlatują się na żerowiska i do których wracają pod wieczór. Ze wspólnych noclegowisk korzystają, aż do odlotu na zimowiska..

W ramach działania związanego z **ukierunkowaniem ruchu turystycznego** i zabezpieczeniem środowiska przed jego negatywnym wpływem, w 2015 dokonano prac konserwatorskich i zadbano o bieżące utrzymanie urządzeń turystycznych. Dla poprawy warunków biwakowania nad Słupią i jeziorami, z myślą o turystach uprawiających kajakarstwo zagospodarowany został teren nad jeziorem Głębokim. Wyremontowane zostały 2 wiaty turystyczne, ustawione kosze na śmieci, ogrodzony został parking na samochody. Ustawiona została duża mapa poglądowa z przebiegiem szlaku kajakowego na Słupi i Kamienicy.

Kontrolowany był stan urządzeń turystycznych w miejscach biwakowania w Gałąźni Małej i Łysomiczkach . Wszelkie uszkodzenia urządzeń na bieżąco były naprawiane. Wzdłuż Słupi przebiega trasa rowerowa pn. „Szlakiem Doliny Słupi” ze Słupska do Jasienia. Trasa liczy 140 km. Oznakowanie trasy wykonane jest nie bezpośrednio na drzewach, lecz na drewnianych słupkach, na których znajduje się tabliczka informacyjna. Na rozjazdach dróg umieszczone są tabliczki kierunkowe. Przed sezonem turystycznym promujemy trasę rowerową organizując wspólnie ze Stowarzyszeniem rowerowym „Szprycha” rajd rowerowy W rajdzie uczestniczyło w tym roku 68 osób. Trasa na bieżąco jest monitorowana, wszelkie zauważone uszkodzenia oznakowania na trasie zgłaszane przez rowerzystów są naprawiane. Wymienionych zostało 30 szt. tabliczek informacyjnych i 9 szt. tablic kierunkowych, konserwowane są konstrukcje metalowe stojaków. Z myślą o rowerzystach odnowione zostały wiaty turystyczne w m. Lubuń i Łosino. Na wiatkach wymienione zostało pokrycie dachu, ustawione zostały brakujące stoły i ławki, naprawione ogrodzenie. Dla poprawy bezpieczeństwa wyremontowana została kładka dla rowerzystów na rzece Głaźnej we wsi Krępa. W ramach działań ochronnych ustawione zostały tablice informacyjne o rzekach włosienicznikowych w ilości 5 szt. Dla lepszego poznania i ochrony jezior lobeliowych przygotowana została wystawa pn. „Jeziora Pomorza”, która była prezentowana w siedzibie lokalnej Grupy Rybackiej „Pojezierze Bytowskie” w Łupawsku. Duży ruch panował na ścieżkach przyrodniczych, najwięcej turystów przeszło ścieżką przyrodniczą w rezerwacie przyrody „Huczek” oraz ścieżkami przyrodniczymi wokół jezior lobeliowych. Braki w tablicach kierunkowych i informacyjnych na bieżąco były uzupełniane. Pod koniec drugiego półrocza więcej uwagi poświęciliśmy na poprawę oznakowania drzew pomnikowych na terenie Parku. Przygotowaliśmy 37 szt. tabliczek z opisem drzewa, uzupełniona została dokumentacja inwentaryzacyjna i fotograficzna. Zakres wykonanych prac był uzgadniany z przedstawicielami nadleśnictw i gmin leżących na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”.

Istotnym uzupełnieniem działań w ramach przedmiotowego zadania jest prowadzenie **edukacji ekologicznej**, mającej na celu szerzenie wiedzy na temat podejmowanej działalności oraz podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Współorganizowano kilka rajdów turystycznych m in. ze Stowarzyszeniem Turystyki Rowerowej „Szprycha” zorganizowano **III Rajd Rowerowy szlakiem Doliny Słupi**. Przygotowano i przeprowadzono wspólnie z gmina Słupsk **rajd na orientację: „Tarlisko 2015”** w okolicach miejscowości Krępa Słupska oraz rajd Nordic walking w okolicach Bydlina nad rzeką Słupią, rajd na orientację **Pazur Gryfa**. W ramach środków WFOŚiGW podczas tych imprez zapewniono transport i poczęstunek dla uczestników, nagrody oraz paliwo na dojazdy organizacyjne.

Przeprowadzono następujące konkursy: etap parkowy i wojewódzki (27.03.2015) konkursu **Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski**. W ramach środków WFOŚiGW zapewniono nagrody, poczęstunek, przejazdy uczestników na etap wojewódzki i ogólnopolski (w woj. lubuskim) oraz warsztaty terenowe dla uczestników.

Gimnazjaliści z parku i jego otuliny byli także uczestnikami **XXIV Konkursu Wiedzy o Ochronie Przyrody i Parku Krajobrazowym Dolina Słupi** pn. „Nietoperz tajemniczy lotnik”, konkurs był poprzedzony prelekcjami w szkołach i otwartą akcją edukacyjną pn .

Słupska Noc Nietoperzowa. Pracownicy parku uczestniczyli w przygotowaniu i przeprowadzeniu kilku konkursów dla szkół podstawowych **XV Regionalnego Konkursu „My i las” w Szkole Podstawowej nr 6 w Słupsku.** Współpraca Parku polegała między innymi na konsultowaniu zagadnień związanych z ochroną przyrody w regionie, udziale w komisji oceniającej zmagania. Z okazji **Dnia Ziemi** wspólnie z Zespołem Szkół Samorządowych w Kobylnicy przygotowano Regionalny Konkurs **„Ptaki cudaki”**, natomiast mieszkańcy miejscowości Krępa uczcili Dzień Ziemi sprzątając okolice swojej miejscowości i monitorowanego przez Park mobilnego przejścia dla płazów. Do szkół podstawowych adresowany był konkurs plastyczno- literacki **„Na mapie świata jest takie miejsce” pn. „Najeźdźcy – obce gatunki w natarciu”**, poprzedzony warsztatami z tworzenia komiksu oraz konkurs **„Ekolandia”** przybliżający jego uczestnikom gatunki raków zamieszkujących wody Pomorza. Dla uczniów niepełnosprawnych ze Szkolnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego w Damnicy przeprowadzono warsztaty terenowe i przygotowano konkurs plastyczny **„Jesień wokół nas”**. W ramach środków WFOŚiGW na organizację konkursów zakupiono nagrody, zapewniono transport, paliwo na dojazdy organizacyjne, poczęstunek oraz środki na wydruki do celów edukacyjnych.

W ramach prowadzonych przez Park działań edukacyjnych przeprowadziliśmy także szkolenia dla nauczycieli i warsztaty terenowe pn. **„Rak szlachetny - poznaj aby ocalić”** oraz wykład pn. **„Inwazja obcych gatunków roślin na Pomorzu”**, który wygłosił dr.hab. Zbigniew Sobisz prof. Akademii Pomorskiej.

Istotne w edukacji ekologicznej jest organizowanie i uczestniczenie w dużych akcjach plenerowych takich jak: Festyn „Bliżej Natury”, Akcja „Bioróżnorodność – poznaj by zachować”, Rodzinny Piknik Edukacyjny organizowany przez Słowiński Park Narodowy, „Festyn Leśny”, Święta raka szlachetnego we Wdzydzach Kiszewskich i Chojnicach, Jarmark Dominikański. Charakterystyczne dla naszego Parku są imprezy organizowane na terenie miasta: Słupska Noc Nietoperzowa, Wystawa grzybów, Dni Otwarte „...park, tarlisko, przepławka.” W celu urozmaicenia naszych stoisk podczas akcji edukacyjnych przygotowaliśmy samodzielnie pomoce dydaktyczne: plansze, tablice, układanki na folii magnetycznej itp.

Istotną rolę w kontakcie z mieszkańcami odgrywają media regionalne. Informacje o imprezach przygotowywanych przez nas lub też akcje w których bierzemy udział przekazywane są w lokalnej telewizji, radiu i prasie. Kilkakrotnie pracownicy parku udzielali wywiadów dotyczących działań w zakresie czynnej ochrony (nietoperze, ryby, włosieniczniki) a także prowadzonych działań edukacyjnych, dostępności parku dla turystów. Współpracowaliśmy z redakcjami: Dziennik „Głos Pomorza”, Radio Koszalin, Radio Gdańsk, Telewizja Gdańsk, Telewizją lokalną Kanał 6. Z Telewizją Polonia został nakręcony odcinek programu Załoga Eko pn. „Kwitnąca rzeka” <http://vod.tvp.pl/22452810/iv-odc-12-kwitnaca-rzeka> .

Efekt ekologiczny

Gatunki zwierząt chronionych objętych działaniami ochronnymi projektu

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Stopień zagrożenia	Gatunek ujęty w Załączniku II	Gatunek ujęty w Załączniku I
------	--------------	----------------	--------------------	-------------------------------	------------------------------

			gatunku z czerwonej księgi	Dyrektywy siedliskowej (TAK/NIE/Z gwiazdka)	Dyrektywy Ptasiej
1	minóg strumieniowy	<i>Lampetra planeri</i>	NT – bliski zagrożenia	tak	-
2	minóg rzeczny	<i>Lampetra fluviatilis</i>	NT – bliski zagrożenia	tak	-
3	głowacz białopłetwy	<i>Cottus gobio</i>	-	tak	-
4	lipień	<i>Thymallus thymallus</i>	-	załącznik V	-
5	mopek	<i>Barbastella barbastellus</i>	-	tak	-
6	nocek łydkowłosy	<i>Myotis dasycneme</i>	EN – silnie zagrożony	tak	-

Gatunki roślin chronionych objętych działaniami projektu

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Stopień zagrożenia gatunku z czerwonej księgi	Gatunek ujęty w Załączniku II Dyrektywy siedliskowej (TAK/NIE/Z gwiazdka)
	włosienicznik rzeczny	<i>Batrachium fluitans</i>	-	-

Rodzaje siedlisk chronionych objętych działaniami z czynnej ochrony:

L.p.	Typ siedlisko	Nazwa łacińska	Powierzchnia (ha)	Typ siedliska ujęty w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej (TAK/NIE/Z gwiazdka)
1	Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników	<i>Zbiorowiska ze związku Ranunculion fluitantis</i>	11,7 ha	tak
2	7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk	<i>Zbiorowiska z klasy Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>	12 ha	tak

Infrastruktura kierująca ruch turystyczny, mająca na celu ochronę cennych walorów przyrodniczych.

Rodzaj wybudowanej/odnowionej infrastruktury:

- wiaty turystyczne, 5 szt. w m. Lubuń, Łosino, Gałęzowo
- kładka turystyczna, 2szt. na Głaźnej, Huczku
- oznakowania trasy rowerowej
- oznakowanie ścieżek przyrodniczych
- oznakowanie pomników przyrody

Elementy wchodzące w skład infrastruktury (rodzaj, sztuki):

- wyposażenie wiat (stoły , ławy, kosze na śmieci, tablice informacyjne), 5 kompletów stołów z ławami, 6 szt. koszy na śmieci, 5 szt. tablic „Miejsce postoju”
- długość wykonanej kładki- 26 mb
- uzupełnienie oznakowania trasy rowerowej- 30 szt. tabl. Rower
- tabliczki drogowskaz 9 szt.
- stojaki do oznakowania pomników przyrody- 25szt
- tabliczki informacyjne o drzewach pomnikowych 37szt.
- tablice informacyjne – 14szt

Długość (mb) szlaku kierującego ruch turystyczny: uzupełnienie oznakowania na trasie rowerowej o długości 140 km, ścieżka przyrodnicza w Łosinie – 7km, ścieżka przyrodnicza „ Szlakiem pięciu jezior”- 5km.

Forma ochrony obszaru, na którym wybudowano/odnowiono infrastrukturę:

Park Krajobrazowy „ Dolina Słupi”

Typy siedlisk chronionych objętych projektem (zaznaczyć czy są to siedliska ujęte w Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej)

Edukacja Ekologiczna

Całkowita liczba odbiorców zajęć edukacyjnych: 104 611

W tym:

Liczba osób biorących udział w szkoleniach: 1625

Liczba osób uczestniczących w warsztatach: 972

Liczba uczestników akcji plenerowych: 3750

Nakład wydawnictwa (podać rodzaj wydawnictwa):

Oglądalność/Słuchalność audycji lub filmów: ok. 15000

Liczba wejść na stronę internetową: 83264

Inne (podać rodzaj): zrealizowano odcinek programu Załoga Eko p.n. „Kwitnąca rzeka” dotyczący rzek włosienicznikowych i funkcjonowania rzek jako korytarzy ekologicznych – emisja TVP Polonia